

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/28/2021
Identifikačné číslo spisu:	1516202305
Dátum vydania rozhodnutia:	23.11.2022
Meno a priezvisko:	Mgr. Peter Melicher
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:1516202305.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Poľnohospodárska Pôda s.r.o., so sídlom v Bratislave, Sibírska 55, IČO: 44 138 369, zastúpenej advokátskou kanceláriou LawService, s.r.o., so sídlom vo Zvolene, Stráž 223, IČO: 36 861 723, proti žalovanej N. Š., narodená XX. X. XXXX, bytom Y., T. XXX/XX, zastúpená advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Hviezdoslavovo námestie 25, IČO: 36 833 533, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 10C/111/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 13. mája 2020, sp. zn. 5Co/68/2019-217, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre z 13. mája 2020, sp. zn. 5Co/68/2019-217 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 24. septembra 2019, č. k. 10C/111/2016-174, zamietol žalobu žalobkyne a žalovanej priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov konania v celom rozsahu. Žalobkyňa sa žalobou domáhala, aby súd určil, že je výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v katastrálnom území Y.R., obec Y., okres I., zapísanej Okresným úradom Nitra, katastrálnym odborom na liste vlastníctva č. XXXX, parcela registra „C“ č. 2965, druh pozemku: orná pôda, o výmere 684 m² (ďalej len „nehnuteľnosť“). Súd prvej inštancie vychádzal zo skutočnosti, že dňa 17. júna 2015 bola uzavretá kúpna zmluva medzi žalobkyňou ako kupujúcou a žalovaným ako predávajúcim, ktorej predmetom bol prevod vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Návrh na vklad vlastníckeho práva k nehnuteľnosti do katastra nehnuteľností na základe uvedenej kúpnej zmluvy bol povolený v prospech žalobkyne, avšak na základe protestu prokurátora bolo predmetné rozhodnutie zrušené (v dôsledku neprihliadnutia správneho orgánu na existenciu zákonného predkupného práva štátu). Rozhodnutie o zrušení povolenia vkladu bolo potvrdené aj v odvolacom správnom konaní a v čase prvoinštančného konania bolo predmetom prieskumu v správnom súdnictve. Uznesením vlády z 8. júla 2015 došlo k schváleniu návrhu na vydanie osvedčenia o významnej investícii (strategický park Jaguar), pričom stavba sa týkala aj spornej nehnuteľnosti. Zákonné predkupné právo na základe § 3 zákona č. 175/1999 Z. z. o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a o doplnení niektorých zákonov tak spôsobilo s účinkom nepravej retroaktivity dodatočnú

nemožnosť plnenia zmluvy o prevode nehnuteľnosti medzi stranami sporu, na ktorú skutočnosť bol správny orgán rozhodujúci o návrhu na vklad povinný prihliadať. Žalobkyňa podaním z novembra 2017 navrhla, aby súd prvej inštancie pripustil zmenu žaloby tak, že žalobkyňa bola výlučnou vlastníčkou nehnuteľnosti ku dňu jej vyvlastnenia na základe rozhodnutia Okresného úradu Nitra o vyvlastnení z 18. augusta 2016. Návrh odôvodnila tým, že na základe kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi spoločnosťou MH Invest, s.r.o. ako kupujúcim a žalovaným ako predávajúcim bola spoločnosť MH Invest, s.r.o. zapísaná do katastra nehnuteľností ako jej vlastníč. Následne, na základe ďalšej kúpnej zmluvy medzi spoločnosťou MH Invest, s.r.o. ako predávajúcim a spoločnosťou MH Invest II, s. r. o. ako kupujúcim bola spoločnosť MH Invest II, s. r. o. zapísaná do katastra nehnuteľností ako vlastníč nehnuteľnosti. Právoplatnosťou rozhodnutia o vyvlastnení došlo k vyvlastneniu nehnuteľnosti v prospech spoločnosti MH Invest, s.r.o., časť náhrady za vyvlastnenie bola vyplatená spoločnosti MH Invest II, s. r. o. a časť náhrady bola v zmysle rozhodnutia zložená do úschovy na súde prvej inštancie. Pretože bola žalobkyňa toho názoru, že kúpna zmluva uzatvorená so žalovaným bola platná, považovala následné prevody nehnuteľnosti za nulitné z dôvodu ich rozporu so zásadou nemo plus iuris. Vzhľadom na zápis poznámky o súdnom konaní v katastri nehnuteľností nemohol byť žiadny z nadobúdateľov nehnuteľnosti dobromyseľný v tom, že mu nehnuteľnosť patrí. Žalobkyňa tvrdila, že rozhodnutím bolo vyvlastnené jej vlastnícke právo, a teda náhrada za vyvlastnenie má byť vyplatená jej. Uznesením z 11. decembra 2017 súd prvej inštancie pripustil návrh na zmenu žaloby v uvedenom zmysle.

1.1 Súd prvej inštancie v prvom rade skúmal existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení v zmysle § 137 písm. c) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „C. s. p.“). Uviedol, že je nesporné, že do úschovy na súde bola na základe rozhodnutia správneho orgánu zložená časť náhrady za vyvlastnenie spornej nehnuteľnosti. Táto náhrada bola súdom prijatá, a preto žalobkyňa nemôže žalovať o plnenie. Pretože náhrada nebola doposiaľ vyplatená a určenie jej príjemcu je závislé od výsledku konania pred súdom prvej inštancie, má žalobkyňa naliehavý právny záujem na určení, že bola ku dňu vyvlastnenia nehnuteľnosti jej vlastníčkou.

1.2 Vykonaným dokazovaním mal súd prvej inštancie za preukázané, že rozhodnutie správneho orgánu o povolení vkladu vlastníckeho práva v prospech žalobkyne na základe spornej kúpnej zmluvy bolo po vyhovení protestu prokurátora právoplatne zrušené. Pred ďalším rozhodnutím správneho orgánu o návrhu na vklad vlastníckeho práva na základe spornej kúpnej zmluvy vzniklo štátu predkupné právo k spornému pozemku, a to priamo zo zákona dňom schválenia návrhu na vydanie osvedčenia o významnej investícii. Žalovaný tak bol povinný ponúknuť pozemok prednostne štátu. Kasačný súd konštatoval, že v prípade, ak po uzavretí kúpnej zmluvy a pred rozhodnutím správneho orgánu o návrhu na vklad vlastníckeho práva vzniklo štátu predkupné právo, je správny orgán povinný na toto predkupné právo prihliadať. Uvedená skutočnosť nespôsobuje neplatnosť zmluvy, ale bráni jej realizácii, a tým nastáva dodatočná nemožnosť dohodnutého plnenia. Pretože plnenie dohodnuté v spornej kúpnej zmluve sa stalo po vzniku záväzku nemožným, povinnosť žalovaného plniť tak zanikla podľa § 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a tým zanikol aj tento záväzok. Pretože záväzok zo spornej kúpnej zmluvy zanikol pred rozhodnutím správneho orgánu o návrhu žalobkyne na vklad vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností v jej prospech, nemohla žalobkyňa na základe tejto zmluvy nikdy nadobudnúť vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti, a tak nemôže byť jej vlastníčkou ani ku dňu vyvlastnenia.

1.3 Krajský súd v Nitre (ďalej len „odvolací súd“) v záhlaví označeným rozsudkom rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovanému proti žalobkyňi priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu. Rozsudok súdu prvej inštancie považoval za vecne správny, ale z iných dôvodov. V odôvodnení svojho rozhodnutia krajský súd konštatoval, že sa nestotožňuje so záverom prvoinštančného súdu o tom, že žalobca mal naliehavý právny záujem na požadovanom určení, že bol ku dňu vyvlastnenia predmetných nehnuteľností ich vlastníkom.

1.4 Odvolací súd sa nestotožnil so záverom prvoinštančného súdu o tom, že žalobca mal naliehavý právny záujem na požadovanom určení, že bol ku dňu vyvlastnenia predmetných nehnuteľností ich vlastníkom a svoj právny záver o nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu odôvodňuje tým, že

žalobca nemá naliehavý právny záujem na určení, že mu ku dňu vyvlastnenia (teda v minulosti) prislúchalo vlastnícke právo, a preto mal prvoinštančný súd už z tohto dôvodu žalobu žalobcu zamietnuť a ďalej už po vecnej stránke nemal posudzovať podanú žalobu.

1.5 Podľa odvolacieho súdu sa súd prvej inštancie síce zaoberal otázkou naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ale túto otázku neposúdil správne, avšak keďže vo veci samej správne žalobu zamietol a podľa právneho názoru odvolacieho súdu žalobca v preskúmvanej veci nemal naliehavý právny záujem na určení, že bol ku dňu vyvlastnenia vlastníkom predmetných nehnuteľností, odvolací súd napadnutý rozsudok ako vo výroku vecne správny podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil.

1.6 Odvolací súd k nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení poznamenal, že žalobcovi v skutočnosti podľa obsahu žaloby (zmenenej žaloby) nešlo o určenie vlastníckeho práva, ale o to, aby si uplatnil právo na predmet úschovy, čo je však už iné konanie a ani teoretickým vyhovením žaloby žalobcu by nemuselo dôjsť k odstráneniu spornosti o tom, kto je príjemcom úschovy.

2. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa z dôvodu podľa § 420 písm. f) C. s. p. Namietala, že záver súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu je arbitrárny. Súd iba poukázal na všeobecne formulované závery judikatúry, avšak bez akejkoľvek spojitosti s posudzovaným prípadom. Vôbec sa nezaoberal posúdením konkrétnych okolností prejednávanej veci. Na rozdiel od súdu prvej inštancie poukázal na to, že žalobkyňa si chcela uplatniť právo k predmetu úschovy, avšak bez toho, aby vytvoril procesný priestor pre sporové strany vyjadriť sa k týmto ustanoveniam. Nesprávny procesný postup súdu vzhľadom jednak v nedostatku riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia vyrovnávajúceho sa so všetkými podstatnými a relevantnými argumentmi, v nesprávnom právnom závere o nedostatku naliehavého právneho záujmu, ako aj v nevytvorení procesného priestoru na vyjadrenie sa sporových strán k inému právnomu posúdeniu - nedostatku naliehavého právneho záujmu a k predmetu úschovy. Odvolací súd posudzoval vec podľa iných ustanovení než súd prvej inštancie, avšak bez toho, aby vytvoril procesný priestor na vyjadrenie pre žalobkyňu. Dovolaciemu súdu navrhla, aby zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3. K dovolaniu sa vyjadril žalovaný, podľa ktorého žalobkyňa v dovolaní nijako nepreukázala existenciu ňou tvrdeného dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) C. s. p. Poukázal na správnosť záveru odvolacieho súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu, ako aj súdu prvej inštancie o nemožnosti plnenia kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi sporovými stranami. Dovolaciemu súdu navrhol, aby dovolanie ako nedôvodné zamietol.

4. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C. s. p.) dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je prípustné, a súčasne tiež dôvodné.

5. V zmysle § 419 C. s. p. je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 C. s. p.

6. Podľa § 420 C. s. p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že

došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Dovolanie prípustné podľa § 420 C. s. p. možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 C. s. p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 C. s. p.).

8. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 C. s. p.). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 C. s. p.). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) C. s. p., je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní zákonu zodpovedajúcim spôsobom, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a v dovolaní náležite vymedziť dovolací dôvod (§ 420 C. s. p. alebo § 421 C. s. p. v spojení s § 431 ods. 1 C. s. p. a § 432 ods. 1 C. s. p.). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

9. Žalobkyňa v rámci uplatneného dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) C. s. p. namietala nepredvídateľnosť a prekvapivosť rozhodnutia odvolacieho súdu, ako aj jeho nepreskúmateľnosť a nesprávne právne posúdenie otázky existencie naliehavého právneho záujmu.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

11. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f) C. s. p. môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či 4 Cdo 3/2019, 8 Cdo 152/2018, bod 26, 5 Cdo 57/2019, bod 9, 10) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola účastníkovi odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

12. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle ustanovenia § 420 C. s. p. nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil chyby vymenovanej v tomto ustanovení, ale rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

13. Civilný sporový poriadok v ustanovení § 382 ustanovuje, že ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

14. Vyššie citované ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

15. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo

veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie nejavili ako významné.

16. Zo spisu vyplýva, že súd prvej inštancie žalobu žalobkyne zamietol z dôvodu dodatočnej nemožnosti plnenia kúpnej zmluvy o predaji nehnuteľnosti uzatvorenej medzi sporovými stranami, pričom naliehavý právny záujem žalobkyne na určení jej vlastníckeho práva k nehnuteľnosti považoval za daný. Odvolací súd síce rozhodnutie súdu prvej inštancie potvrdil, avšak z dôvodu absencie naliehavého právneho záujmu žalobkyne na požadovanom určení, pretože v prípade jej úspechu v konaní by nedošlo k zmene vlastníka nehnuteľnosti, ktorý je v súčasnej dobe zapísaný na liste vlastníctva. Odvolací súd k nedostatku naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení poznamenal, že žalobcovi v skutočnosti podľa obsahu žaloby (zmenenej žaloby) nešlo o určenie vlastníckeho práva, ale o to, aby si uplatnil právo na predmet úschovy, čo je však už iné konanie a ani teoretickým vyhovením žaloby žalobcu by nemuselo dôjsť k odstráneniu spornosti o tom, kto je príjemcom úschovy.

17. Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníkov konania v zmysle § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O. s. p.“; odo dňa účinnosti C. s. p. § 382 C. s. p.), aby sa vyjadrili k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f) O. s. p.

18. Dovolací súd uzatvára, že odvolací súd bez doručenia výzvy stranám sporu, teda bez splnenia osobitného druhu tzv. manu dukčnej povinnosti založil svoje rozhodnutie na iných, nových právnych dôvodoch než súd prvej inštancie a takýmto nesprávnym postupom došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a znemožneniu práva procesnej strany, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

19. Vzhľadom k zisteniu, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 420 písm. f) C. s. p., ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne, najvyšší súd rozsudok odvolacieho súdu uznesením zrušil (§ 449 ods. 1 C. s. p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 C. s. p.). S prihliadnutím na dôvod zrušenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu sa najvyšší súd nezaoberal ďalšími, v dovolaní namietanými vadami.

20. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 C. s. p.). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

21. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.